

Schimbarea realităților economice în Uniunea Europeană ca rezultat al invalidării regimurilor comuniste din Europa de Est. Cazul Italiei

(The changing of economic realities in the European Union as a result of the invalidation of Communist regimes in Eastern Europe. The case of Italy)

Sabin DRĂGULIN

Abstract. *The emergence of communism in Tsarist Russia and later the instauration of Communist regimes in the countries of Eastern Europe were not exceptional events. The evolution of European political history since the latter part of the 18th-century created the prerequisites for the emergence of a political mentality that has favored the appearance of communism. At the same time, the emergence of economic conditions and the establishment of the bourgeois type economy triggered a process that has created the conditions of an ideology which legitimized the emergence of popular democracy. Therefore, dividing the world between East and West after the end of World War II has led to the emergence of phenomena that have changed the paradigm of modernization for a significant proportion of European States. If for the States of Central and Eastern Europe under the control of URSSS, the paradigm of modernization in the bourgeois and democratic sense was stopped, in other countries, under the umbrella of the United States and NATO, it continued. 1989 marked the return of countries from Eastern Europe to the values of European modernity. At the same time, the invalidation of bipolarism and the emergence of unipolarism have led to the phenomenon of globalization. This phenomenon has had multiple consequences, but from a general level meant an "escape" of the capital from the western area into the developing countries, known as "delocalization of production" as a result of the capital increase will of the rate of profit. In our study, we will show you how this phenomenon was mirrored in Italy.*

Keywords: *Eastern Europe, ideology, popular Democracys, parliamentary regimes, economic crisis.*

Introducere

Istoria politică, pentru specialiști, nu este o simplă înșiruire de date și

evenimente care au influențat sau nu cultura și civilizația umanității. Analiza acestui domeniu implică o abordare de tip interdisciplinar. De

aceea, a vorbi despre încheierea parabolei comuniste ce a avut ca moment de referință căderea „Zidului Berlinului” (1989) în cadrul unei analize complexe trebuie să ia în considerare un amplu spațiu istoric, care include o perioadă de aproximativ două secole și jumătate. Cu toate acestea, particularitatea studiului nostru, dată de tema abordată și de natura acesteia ne impune o limitare temporară.

Crizele de tip societal ale vechilor civilizații europene care s-au desfășurat în secolul al XIX-lea au influențat evoluțiile politice ale secolului ce a urmat. Secolul al XX – lea a reprezentat pentru istoria umanității momentul desfășurării a două conflagrații mondiale care au schimbat imaginea despre lume și viață a leagănului civilizației de tip occidental, reprezentat de Europa și țările din continentul nord-american.

Apariția iluminismului, a Revoluției franceze de la 1789, consecințele războaielor napoleoniene în Europa, reacțiile marilor puteri europene în plan geopolitic pe parcursul secolului al XIX-lea au reprezentat etape ce au condus la evenimentele ce s-au desfășurat în secolul al XX-lea. Nu ne putem închipui, de exemplu, apariția regimului comunist din URSS fără existența primei revoluții industriale. Așa cum este puțin probabil că lipsa acestei realități complexe prin care un nou tip de societate de tip burghez și capitalist s-a impus în dauna societăților și valorilor de tip feudal ar fi declanșat dezbateri cu caracter teoretic

care să transforme radical societatea Vechiului regim. Liberalismul, marxismul, conservatorismul și formele ce le-au urmat nu reprezintă altceva decât forme de exprimare a viziunilor provenite din spațiul intelectual asupra societăților. Modalitatea în care acestea s-au exprimat în diferite epoci istorice au influențat viața a milioane și milioane de indivizi aflați pe diferite continente. Apariția ideologiei ca armă politică nu este altceva decât o formă de exprimare a unor viziuni asupra societății. În sprijinul acestor abordări teoretice, în care ideologia era în tot și în toate au fost subsumate toate elementele caracteristice regimurilor politice. În fața acestui tăvălug civilizațional, elementele economice cu cele două componente majore ale sale, civil și militar au devenit preponderente în fața celor de tip cultural. Individul, drepturile, libertățile și obligațiile acestuia au fost subordonate unor criterii ce aparțineau propriului model ideologic.

Raportul dintre Est și Vest

Anul 1989 reprezintă în acest context mai larg un moment în care valorile promovate prin intermediul ideologiei au fost invalidate ca urmare a prăbușirii întregului sistem. Evenimentele politice ce au condus la căderea regimurilor comuniste în fostul lagăr sovietic din Europa de Est au fost rezultatul luptei ideologice dintre Est și Vest dintre regimurile totalitare și cele

democratice fondate pe modelele democrației populare și respectiv al democrației parlamentare.

Al doilea război mondial a fost momentul istoric care a condus la o divizare fondată pe principii ideologice care a avut unicitatea sa. A fost pentru prima dată în istoria umanității când acesta s-a divizat pe criterii ideologice. Ocuparea unei părți importante a Europei de către armatele sovietice a condus la impunerea unor regimuri de democrație populară ce au modificat realitățile antebelice.

Partea de est a Germaniei, Polonia, Cehoslovacia, fosta Iugoslavie, Ungaria, România, Albania și Bulgaria s-au transformat pe parcursul unei foarte scurte perioade de timp în regimuri totalitare conduse de partide comuniste. Așa cum arăta și C. Karnoouh, în aceste state a fost impus un model unic în care: „Totul se uniformizează, totul se clonează: oamenii, îmbrăcămintea, obiectele, gusturile. Imaginile se multiplică identic la Varșovia, Cracovia, Bratislava, București, Sofia, Moscova sau Kiev”¹.

Proiectul uniformizării impus de către „frații de la răsărit” societăților est-europene a privit confiscarea proprietății private, eliminarea drepturilor civile, a pluripartidismului și introducerea unipartidismului, impunerea brutală a controlului asupra destinului fiecărui individ, etc, cu scopul declarat de a se crea „Omul nou”.² Această viziune a fost impusă prin intermediul forței și a

terorii. Statul s-a transformat dintr-un garant al drepturilor cetățenilor într-un instrument aflat la îndemâna unui grup restrâns de indivizi. Milioane de indivizi au suferit datorită transformărilor impuse, deoarece impunerea „dictaturii proletariatului” s-a realizat conform normelor sovietice prin distrugerea, ideologică și fizică a membrilor celorlalte clase.

Din acest punct de vedere este interesant de observat că soluția aleasă de sovietici nu a fost aceea a introducerii unei hegemonii, așa cum un teoretician eretic marxist, pe numele său Antonio Gramsci l-a propus, și anume de „direcție culturală” și de „direcție politică”³. Și aceasta deoarece, partidele comuniste din aceste țări nu au avut „capacitatea de a furniza statului proletar o bază socială”⁴ înainte de 1948, și am putea spune că eșuat în acest demers și pe parcursul celor aproape cinci decenii de dominație asupra societății. Soluția aleasă a fost aceea a introducerii și a menținerii unui regim totalitar.

Governările comuniste din Europa de est din această perioadă au fost zguduite de mari fenomene de nesupunere civică: Revoluția din Ungaria (1956), Primăvara de la Praga (1967-1968), greva minerilor din Valea Jiului (1977), mișcarea Solidaritatea (1980), revolta de la Brașov (1987) sunt cazurile cele mai cunoscute.

O caracteristică importantă a acestor mișcări a fost aceea că, prin acțiunea lor a invalidat valorile impuse de regimurile politice din

aceste țări, deoarece, principala categorie socială care s-a revoltat și s-a opus prin diferite metode puterii a fost proletariatul. Aceste reacții demonstrează eșecul ideologiei comuniste deoarece nu a reușit să își creeze o bază de mase, iar principala categorie care era, în viziunea ideologiei marxiste și comuniste, beneficiara noului model social, care trebuia să își impună dictatura de clasă, respectiv proletariatul s-a revoltat.

În aceeași perioadă a luptei ideologice dintre Est și Vest, țările europene care au avut destinul să își poată continua destinul democratic și modelul economic capitalist după încheierea războiului au cunoscut o perioadă de refacere economică, ce a condus la generalizarea modelului bunăstării sociale cunoscute sub titulatura de welfare state.

Sistemul de sănătate, asistența socială și ajutoarele sociale reprezintă cei trei piloni ai statului bunăstării sociale.⁵ Încă din anii '50 guvernele din Europa Occidentală au înțeles că menținerea unui regim liberal așa cum a fost în perioada antebelică nu mai este viabil din două motive: pentru că două războaie mondiale au demonstrat cum crizele economice vulnerabilizează regimurile democratice, iar existența regimurilor comuniste până în inima Europei a creat o concurență ideologică majoră valorilor burgheze. De aceea, era fundamental crearea unei clase de mijloc prin ridicarea nivelului de trai. Prin aceste acțiuni societatea era pacificată iar regimul

democratic parlamentar putea să funcționeze prin includerea mișcărilor de stânga ce nu erau antisistem.

Consolidarea regimurilor democratice vest europene s-a realizat cu sprijinul economic și militar la SUA. Exemplul clasic pe care istoricii și analiștii economici îl oferă publicului pentru argumentarea tezei privind ajutorul acordat democrațiilor europene de către SUA este așa numitul „Program European de Recuperare” cunoscut în mod generic ca Planul Marshall, după secretarul de stat George Catlett Marshall. Conform acestui plan economic, SUA a avut posibilitatea să furnizeze un ajutor financiar pentru refacere economică și dezvoltare de peste 13.000.000 de dolari în perioada anilor 1948-1952.⁶

Efectul asupra economiilor europene a fost imediat.

Prima economie care a reacționat pozitiv a fost aceea a Germaniei. Încă de la începutul anilor '50 modelul economic german a devenit un model de referință pentru celelalte economii europene deoarece forța de muncă autohtonă a știut să treacă peste dezastrele provocate de război și a reușit să impună un ritm de dezvoltare alert. Astfel, dacă în anul 1950 exportul reprezenta 9% din totalul veniturii național, în 1960, acesta se ridica la 19%. Diferența este semnificativă. Datorită unor practici fiscale și monetare previzibile și simple, nivelul investițiilor a crescut constant, reprezentând în anii de boom economic aproximativ 25% din PIB. Dezvol-

tarea investițiilor s-a datorat și politicilor virtuase bugetare ale guvernului vest-german care a îndreptat surplusurile bugetare către investiții și nu către mărirea veniturilor salariale. În acest mod, creșterea economică s-a datorat investițiilor și mai puțin creșterii consumului.⁷

Al doua economie care a decolat a fost aceea a Italiei. Cazul italian este semnificativ deoarece nivelul de întârziere în procesul modernizării în cazul italian a fost major.

Între anii 1958-1963, economia italiană a avut o creștere rapidă, ceea ce a condus la o diminuare majoră a șomajului, creșterea majoră a producției industriale și agricole, dezvoltarea unei piețe pentru produsele de larg consum, etc.

„Miracolul economic italian”, așa cum a fost chemat a început să apară odată cu crearea „Comunității Economice Europene”, odată cu semnarea Tratatului de la Roma din 1957.⁸ Un alt element ce demonstrează creșterea economică a Italiei este că la doar două decenii după încheierea războiului, economia a încetat să mai aibă un preponderent caracter agricol. Producția industrială a început să aibă un caracter industrial, odată cu dezvoltarea industriei petrochimice, construcții de mașini, electrocasnice, a infrastructurilor, etc.⁹

Această tendință s-a verificat și în cazul celorlalte economii vest-europene, decalajul dintre acestea și economiile est europene fiind din ce în ce mai mare, cu precădere după Prima mare criză a petrolului care a

început din 1973. Dacă în cazul economiilor din occident, criza energetică a condus la o presiune față de bugetul de stat pentru a menține câștigurile sociale datorate statului bunăstării sociale, ceea ce s-a reflectat asupra nivelului de îndatorare publică, în cazul economiilor din lagărul comunist est-sovietic aceasta a condus la falimentarea acestora. Anii '80 au reprezentat perioada maximă în care finanțarea programelor sociale în vest a condus la mărirea deficitului public și la creșterea datoriei publice. Cazul italian în acest domeniu este semnificativ.¹⁰

În cazul țărilor din Europa de est, diferențele de productivitate și de calitate a condus în mod inevitabil la pierderea competitivității ceea ce a impus o politică de auteritate din partea regimurilor politice comuniste care nu au mai putut să țină pasul dezvoltării cu economiile vest-europene. Cazul României în această situație este relevant.¹¹

Postcomunismul și criza

Cauzele eșecurilor regimurilor comuniste au fost studiate și prezentate de către mai mulți specialiști. Cu toate acestea, prefer să mă opresc la cele enunțate de J.F. Brown.

Istoricul anglo-saxon a identificat șase cauze majore: eșecul regimurilor comuniste de a compatibiliza interesele URSS cu cele ale țărilor pe care le subordonase după încheierea celui de-al doilea război mondial, invalidarea promisiunile

elitelor comuniste de creare a unei bunăstări sociale și refuzul populației de a sprijini regimurilor datorită evidentului eșec economic, lipsa de coeziune a elitelor comuniste naționale, lipsa de încredere în actul guvernării, de voință politică pentru a folosi forța pentru a menține puterea, și în fine, factorul Gorbaciov.¹²

Argumentele lui Brown sunt suficiente pentru a înțelege că motivațiile ce au condus la invalidarea ideologică a unui model utopic de guvernare, și al regimurilor comuniste din Europa de est au ca principal argument factorul economic. Cu toate că această abordare poate fi considerată marxistă sau neo-marxistă, consider că eșecul realizării unei bunăstări pe fondul pierderii sau îngrădirii drepturilor fundamentale ale omului a condus în mod inexorabil la pierderea luptei ideologice între cele două sisteme: totalitar – comunist și democratic – capitalist.

Deschiderea acestui spațiu către democrație și valorile de tip burghez a condus în mod inevitabil la apariția unor majore transformări în anii '90 ai secolului trecut. Victoria economică, ideologică și culturală a modelului occidental a condus la intrarea rapidă a fostelor țări din lagărul est – sovietic în sfera de influență politică și economică a Uniunii Europene și NATO. Această prăbușire majoră a regimurilor comuniste din aceste țări a condus și la dezmembrarea URSS (1991) și a sistemului de securitate de tip bipolar.

Victoria incontestabilă a Războiului rece de către SUA și aliații săi a condus la apariția unipolarismului. Încă din anul 2009 cunoscutul politolog Zbigniew Brzezinski publica una dintre lucrările sale de referință prin care ipotiza eșecul politicii de *glasnost* și a celebrei *prerestroika*.¹³

Mihail Gorbaciov, liderul URSS a încercat reformarea sistemului socialist din a doua jumătate al anilor '80 însă criza profundă a sistemului, inadaptibilitatea acestuia la regulile pieței, autoizolarea și îngrădirea drepturilor fundamentale ale individului la care s-a adăugat presiune constantă și puternică a Occidentului prin aplicarea conceptului de „îndiguire” a condus la prăbușirea lagărului sovietic.

Globalizarea este unul din rezultatele dispariției bipolarismului și apariției unipolarismului. Acest fenomen a schimbat în ultimele două decenii realitățile naționale pe toate continentele. Prăbușirea regimurilor comuniste a condus la nivel planetar o extindere a regulilor economiei de piață, îmbrățișarea din partea regimurilor politice a principiilor guvernării de tip democratic, deschiderea piețelor naționale și aproape eliminarea conceptului de protecționism, privatizarea principalelor activități economice deținute de către statele suverane, etc.

Marshall McLuhan care este unul dintre specialiștii ce au prevăzut fenomenul globalizării folosește sintagma de „sat global” pentru a identifica noile realități post Război

rece prin care se explică fenomene ce trebuiau să conducă la: interdependență economică, integrarea planetară a piețelor, interconectarea comunicațională ce s-a realizat odată cu apariția internetului și a rețelelor de telefonie mobilă, etc”¹⁴

Un alt efect al fenomenului globalizării a fost accentuarea fenomenului migrației internaționale. Vechile probleme istorice ale diferențelor de modernizare la nivel planetar dintre Sud și Nord au izbucnit începând cu anii '90. Acestea, pentru aproape o jumătate de secol fuseseră înghețate datorită războiului ideologic dintre Est și Vest. Elementele pe care s-a susținut și se susține fluxul de migranți dinspre Sudul sărac și subdezvoltat și Nordul bogat și dezvoltat se datorează cu precădere dezechilibrelor macroeconomice cu care se confruntă țările ce exportă masiv populație către țările dezvoltate.¹⁵

Stephen Castles în analizele sale a arătat că una dintre principalele cauze ce au determinat declanșarea unui puternic impuls migratoriu a fost dorința și necesitatea statelor subdezvoltate din punct de vedere economic de a adopta măsuri de liberalizare a economiei naționale și de a adopta principiile economiei de piață. Acest fenomen a condus la o răsturnare a echilibrelor interne existente în interiorul respectivelor societăți, o scădere masivă a resurselor economice și o contractare a accesului pe piața forței de muncă. Ca urmare a declanșării acestor procese, pentru mulți indivizi, migrarea

a apărut a fi singura soluție pentru asigurarea subzistenței. Un alt element ce trebuie să fie luat în considerare este acela că introducerea mecanismelor de piață în economiile țărilor din lumea a treia nu a îmbunătățit pe termen scurt nivelul de viață al cetățenilor, ci mai degrabă, am putea spune că eliminarea anumitor monopoluri și a legislației cu caracter protecționist a condus la mărirea diferențelor între categoriile sociale.¹⁶

La încheierea celui de-al doilea mileniu, Banca Mondială a publicat un raport în care se arăta că în anul 2000, dintre cele aproximativ 6.000.000.000 de indivizi care populau planeta aproximativ 2.800.000.000 de persoane trăiau cu un venit ce se ridica la mai puțin de 2 dolari pe zi, în timp ce 1.200.000.000 de indivizi aveau un venit de mai puțin de 1 dolar pe zi. Din punct de vedere geografic, dintre aceste aproximativ 4 miliarde de persoane, 44% se aflau în zona sudului Asiei. În același raport, analizându-se veniturile medii ale populației ce locuiesc pe teritoriul a 20 de state cele mai bogate și pe acela al 20 de state cele mai sărace, s-a observat că diferența este de 37 de ori.¹⁷

La nivel mondial, migrațiile internaționale au crescut în mod constant în ultimele două decenii, conform datelor statistice, de la 155.000.000 la 214.000.000 milioane de persoane. În cifre absolute, este o diferență de 59.000.000 de persoane, ceea ce reprezintă din

punct de vedere statistic o creștere de aproximativ 38%. Conform raportului pe 2013 prezentat de „Organizația Internațională pentru Migrații” (OIM), aproximativ 40% din totalul fluxurilor migratoare pleacă dinspre Sud către Nord (ceea ce reprezintă o scădere de aproape

10 puncte procentuale față de deceniul anterior), aproximativ 33% se îndreaptă către țările din Sud, 22% privește un fenomen între țările din nord, în timp ce doar 5% implică populația de la Nord către Sud.¹⁸

TABEL 1

Evoluția fenomenului migrației internaționale

Arii geografice	Africa	Asia	America latină și Caraibe	America de Nord	Europa	Oceania	TOTAL (în milioane)
Anul							
1990 (în milioane)	16,4	49,8	7,0	27,6	49,4	4,8	154,8
Distribuția procentuală a migrațiilor internaționali	10,6 %	32,2%	4,5%	17,8%	31,9%	3,1%	100,0%
Nr.migrațiilor internaționali ca procent din populație	2,6%	1,6%	1,6%	9,7%	6,8%	17,8%	100,0%
1995 (în milioane)	17,9	47,2	6,1	33,6	55,3	5,1	165,1
2000 (în milioane)	16,5	50,3	6,3	40,4	58,2	5,1	176,7
2005 (în milioane)	17,1	53,3	6,6	44,5	64,1	5,0	190,6
Distribuția procentuală a migrațiilor internaționali	2,6%	28%	3,5%	23,3%	33,6%	2,6%	100,0%
Nr.migrațiilor internaționali ca procent din populație	1,9%	1,4%	1,2%	13,5%	8,8%	15,2%	100,0%

Sursă: *Trends in the Total Migrant Stock: The 2005 Revision* (United Nations, POP/DB/MIG/Rev.2005)

Din analiza datelor statistice se poate observa că din cele aproximativ 155.000.000 de persoane implicate în fenomenul migrațiilor

internaționale, la nivelul anului 1990, 77.000.000 dintre acestea s-au îndreptat către Europa și America de Nord, ceea ce reprezintă în valoare

procentuală 49,7 % din total. La nivelul anului 2005, din cele aproximativ 191.000.000 de persoane implicate în fenomenul migrațiilor internaționale, nu mai puțin de 108.600.000 se regăseau în Europa și America de Nord, ceea ce reprezintă un procent de 56,9% din totalul populației migrante. Diferența dintre anii 1990-2005 este semnificativă. Avem o diferență de 31.600.000 de persoane care într-o perioadă de 15 ani au migrat către două poluri ale bunăstării. Din punct de vedere procentual avem 7, 2 puncte mai mult.¹

Așa cum arată analizele, diferențele majore ale standardului de viață dintre Sudul subdezvoltat și Nordul dezvoltat au condus la migrarea a peste 100.000.000 de oameni către Uniunea Europeană și SUA. Acest fenomen a condus în mod inevitabil la o creștere a concurenței pe piața forței de muncă ca și menținerea unei presiuni venite din partea patronatului către sindicate să reducă presiunile asupra instituțiilor statului de a menține cheltuielile pentru menținerea statului bunăstării sociale.

În „Raportul anual al Comisiei Europene privind imigrația și azilul”

publicat în anul 2012 se arată că la data de 31 ianuarie 2011, pe teritoriul statelor membre ale UE, se regăseau 33.300.000 de persoane, ceea ce reprezintă 6,6% din numărul total al populației. Dintre aceștia 12.800.000 de persoane erau migranți comunitari, iar diferența de 20.500.000 de persoane erau extracomunitari. Cele mai importante comunități de emigranți din UE erau la respectiva dată: Germania (aproximativ 7.200.000 de persoane), Spania (5.600.000), Italia (4.600.000), Regatul Unit al Marii Britanii (4.500.000) și Franța (3.800.000). Astfel, cei aproximativ 20.500.000 de cetățeni extracomunitari ce au imigrat în mod legal în țări din UE, reprezintă 4% din populația totală de migranți ce numără 502.500.000 de persoane.²

Studiu de caz: Italia

Cazul italian reprezintă un exemplu școală a modului în care, raporturile din Est și Vest în perioada Războiului rece i-au influențat modernizarea, dar și a impactului pe care încheierea acestuia s-a reflectat în încetinirea ritmului de dezvoltare.

TABEL 2
Evoluția PIB pentru perioada anilor 1996-2010

ȚARA (ITALIA)	EVOLUȚIE PIB
ANII	
1996	+2,1
1997	+1,9
1998	+1,4
1999	+1,7
2000	+3,7
2001	+1,8
2002	+0,3
2003	+0,1
2004	+1,1
2005	0
2006	+1,9
2007	+1,9
2008	-1,0
2009	-5,0
2010	+1,3
2011	+0,4
2012	-2,4
2013	-1,8

Elaborare date ISTAT¹

Așa cum am arătat în prima parte a studiului, „miracolul economic” italian a condus la clasificarea la începutul anilor '80 ca a șaptea economie mondială. Cu toate acestea Italia este unul dintre statele occidentale care deși sunt industrializate au în continuare o componentă importantă de întârziere a modernizării ce este caracteristică zonei meridionale a peninsulei.

Criza energetică de la începutul anilor '70 a lovit puternic economia italiană, care a cunoscut un constant proces de diminuare a nivelului de dezvoltare, cunoscând în ultimii ani o stagnare.

Acest fenomen poate fi indicat prin analiza mai multor componente statistice. În ultimii 35 de ani, o transformare interesantă poate fi observată la nivelul structurii ocupaționale sectoriale. Între anii 1977-2010, nivelul ocupării forței de muncă în agricultură s-a înjumătățit de la 11% în 1977 la 3,9 % în 2010. La nivelul industriei, s-a realizat o altă reducere semnificativă, de la 38,4% din total în 1977, la 28,5% în 2010. În fine, la nivelul serviciilor forța de muncă ocupată a crescut de la 50,6% în 1977, 67,6% în 2010.¹

Se observă deci o modificare importantă în ultimii 35 de ani la nivelul populației active economic dinspre producție spre servicii. Aceste modificări sunt și mai semnificative dacă analiza devine mai profundă și analizează modificările dintre Nordul și Sudul Italiei. Același Raport ISTAT din 2013 ne arată că în aceeași perioadă de timp,

procentul populației ce nu are un loc de muncă s-a dublat. Astfel, dacă în 1977, nivelul acesta înregistra un procent de 6,4%, în anul 2012 este de 10,7%. Analiza pe gen ne relevă că cea mai importantă rată de creștere s-a verificat în cazul populației masculine, de 5,5 puncte procentuale, de la 4,3% la 9,9%, în timp ce la nivelul populației feminine aceasta a fost mai redusă de doar 1,2 puncte de la 10,7% la 11,9%.

Categoria cea mai afectată de acest proces este populația tânără situată între 15-14 de ani, care dacă la 1997 reprezenta 21,7% din populația totală neocupată în 2012 această reprezintă 35,3%. Din punct de vedere teritorial, în continuare spațiul meridional este în continuare cel mai afectat. Astfel dacă la 1977 cifrele ne arătau un procent de 28,3%, în 2012 acestea au urcat semnificativ la 46,9%. În Nord acest fenomen deși a fost resimțit a avut un impact mai redus. Astfel dacă în 1977 era de 17,5% în anul 2012 era de 26,6%.²

Din datele statistice prezentate se observă că la nivelul statului italian există diferențe importante și ritmuri de dezvoltare diferite care a impus de-a lungul timpului un fenomen al emigrării de la Sud către Nord în interiorul aceleași țări.

Un alt indicator important folosit în cadrul analizei noastre este acela al nivelului de investiții directe externe în economile naționale.

TABEL 3

Principalele 20 de țări beneficiare de investiții directe externe în miliarde de euro

	State	Valori an – Intrari/Ieșiri	Diferențe	Valori an – Intrări/Ieșiri	Diferențe
		1999-2003		2004	
1	SUA	177/146	+33	96/229	-132
2	Regatul Unit	62/122	-60	78/65	+13
3	Luxemburg	101/114	-13	57/59	-2
4	China	47		61	
5	Australia	9/8	+1	43/6	+37
6	Belgia	24/25	-1	34/26	+8
7	Hong Kong	27/23	+4	34/40	-6
8	Franța	46/99	-53	24/48	-24
9	Spania	32/40	-8	18/54	-36
10	Brazilia	22/1	+21	18/9	+9
11	Mexic	17		18	
12	Italia	13/13	0	17/19	-2
13	Singapore	12/9	+3	16/11	+5
14	Polonia	6		13	
15	Rusia	4/4	0	13/10	-3
16	Irlanda	22		9	
17	Japonia	9/31	-22	8/31	-23
18	Coreea de Sud	6/4	+2	8/5	+3
19	Chile	5		8	
20	Canada	29/29	0	6/47	-41

*United Nations Conference on Trade and
Development (Unctad)¹*

Datele prezentate în Tabelul nr.2 reflectă o pierdere importantă de capitaluri din partea țărilor dezvoltate în dauna țărilor aflate în curs de dezvoltare. Dacă ne referim la țările din U.E, respectiv Regatul Unit al Marii Britanii, Luxemburg, Belgia, Franța, Spania, Italia pentru perioada anilor 1999-2003 la care avem date complete ce privesc intrările și ieșirile de capital se observă că există un deficit de 135 de miliarde de euro. Per total, suma intrărilor de capital pentru aceste țări este de 278 miliarde de dolari pentru 1999-2003 în timp ce ieșirile se ridică la 413 miliarde de dolari.

Pentru anul 2004, deficitul se ridică la 43 de miliarde de dolari. Totalul intrărilor de capital au reprezentat suma de 228 miliarde de dolari în timp ce ieșirile se ridică la 271 de miliarde de dolari.

Diferența majoră pentru reducerea deficitului o asigură Marea Britanie (73 de miliarde) care de la o pierdere de 60 de miliarde în perioada 1999-2003 ajunge la un plus de 13 miliarde.

Totalul pentru o perioadă de 5 ani, 1999-2004, la nivelul intrărilor de capital avem o sumă de 506 miliarde de dolari, în timp ce ieșirile sunt de 684 de miliarde de dolari. Diferența este de 178 de miliarde. Media anuală a deficitului calculată este de 35,6 miliarde de dolari.

Referindu-ne strict la Italia raportul dintre intrări și ieșiri este nesemnificativ, de doar 2 miliarde de euro.

Concluzii

Căderea Zidului Berlinului a provocat o schimbare majoră la nivelul relațiilor internaționale. Prăbușirea URSS și dizolvarea acestui stat a permis apariția fenomenului globalizării. La aproape două decenii și jumătate de la apariția acestuia putem observa că impactul pe care acest fenomen l-a avut pentru țările din Uniunea Europeană au fost majore.

În primul rând s-au creat premisele integrării și altor țări în cadrul UE, numărul acestora ajungând la 28, populația componentă ajungând la aproape o jumătate de miliard. În al doilea rând, UE s-a confruntat cu un fenomen al migrației internaționale care pe componenta extracomunitară, număra la 31 decembrie 2011 aproape 20.500.000 de indivizi. La acestea se adaugă alte milioane de persoane care sunt comunitare și care migrează anual. Acest fenomen a creat și creează probleme majore care țin de integrare și respectarea unor valori comunitare.

O altă componentă importantă al acestui fenomen este de tip economic. Transformările în această perioadă de timp au fost importante. Crearea unei piețe comune europene este o realitate, iar aceasta s-a mărit în mod constant în ultimele două decenii. Deschiderea UE a permis țărilor din Europa centrală și de est să se democratizeze și să urmeze un parcurs accelerat către introducerea mecanismelor pieței și a libertăților individuale.

Deschiderea piețelor a permis în același timp o „evadare” a capitalului din țările dezvoltate către țările aflate în curs de dezvoltare. Procesul delocalizării producției a fost strâns legat de globalizare, iar dezvoltarea acesteia a fost influențată de apariția unei realități ce se intitulază „satul global”. Așa cum am demonstrat prin prezentarea unor date parțiale ce au luat în considerare un număr redus de țări dezvoltate ale UE și pentru o perioadă redusă de timp, existența unui trend care timp de 25 de ani a condus la pierderea unor capitaluri importante. Din acest motiv a apărut un transfer al bunăstării către zonele mai slab dezvoltate. Această realitate a produs tensiuni în societățile tradiționale europene care au trebuit și trebuie să se confrunte cu o scădere

a nivelului de trai, cu dificultăți din ce în ce mai mari pentru a ocupa un loc de muncă care să reflecte propriile așteptări, cu o schimbare la nivelul accesului la educație, și cu presiunile venite din partea firmelor private de o relaxare a legislației muncii, pe fondul unei migrații internaționale din ce în ce mai importante. Reacțiile naționaliste, antisemite și xenofobe s-au coagulat în jurul unor partide care au preluat care au preluat acest mesaj. Exemplele din Franța, Austria sau Marea Britanie sunt cunoscute.

Ca o concluzie finală parțială ar fi că, evoluția UE va fi influențată de presiunea din ce în ce mai mare care provine din interiorul națiunilor europene pe fondul scăderii nivelului de trai.

Note

- ¹ Claude Karnoouh, *Postcommunisme fin de siècle. Essai sur l'Europe du XX siècle*, L' Harmattan, Paris 2000, pp.53-54.
- ² Vezi Evegheni Zamiatian, *Noi*, traducere de Inna Cristina, Editura Polirom, Iași, 2014.
- ³ Norberto Bobbio, *Gramsci e la concezione della società civile*, Feltrinelli, Milano, 1976, p.39.
- ⁴ Luciano Gruppi, „Il concetto di egemonia”, în „Prassi rivoluzionaria e storicismo in Gramsci”, *Critica marxista – Quaderni*, 3, 1967, p. 15.
- ⁵ Drăgulin Sabin, „ Criza statului social, un risc pentru pentru securitatea economică a Italiei”, în *Sfera*

Politicii, vol. XX, nr. 4 (170), 2012, pp.19-20.

- ⁶ Larry Allen, *The Global Economic System Since 1945*, ed. Reaktion Books, London, 2005, p. 30.
- ⁷ Vezi Barry Eichengreen, *European Economy Since 1945*, ed. Princeton University Press, Princeton, 2008, pp. 445-96.
- ⁸ Bernard A. Cook, *Europe Since 1945*, ed. Garland Publishing Inc, New York/London, 2001, p. 1085.
- ⁹ Paul Ginsborg, *A History of Contemporary Italy: Society and Politics 1943-1988*, ed. Palgrave Macmillan, New York, 2003, pp. 201-206.

- ¹⁰ Drăguliu Sabin, „Criza statului social, un risc pentru securitatea economică a Italiei”, *op. cit.*, pp. 22-24.
- ¹¹ Vezi Stelian Tănase, „Anii comunismului târziu. O încercare de sinteză”, în *Sfera Politicii*, vol. XX, nr. 6 (182), 2014, pp. 72-89.
- ¹² J.F. Brown, *Surge to freedom. The end of communist rule in a Europe*, Duke University Press., Durham N.C, 1991.
- ¹³ Vezi Zbigniew Brzezinski, *Marea Tablă de șah*, traducător Aurelia Ionescu, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.
- ¹⁴ Pentru o imagine completă vezi Marshall McLuhan, *Understanding Media. The Extensions of Man*, Mc Graw-Hill, New York, 1964
- ¹⁵ Dragulin Sabin, „Fenomenul migrației internaționale și Uniunea Europeană”, în Gheorghe Ciascai, Gabriela Tănăsescu (coord), *Spațiul public european. Idei, instituții, politici*, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, București, 2014, p.165.
- ¹⁶ Vezi Castles Stephen, *Ethnicity and Globalization*, Sage, London, 2000 și Castles Stephen și Miller J. Mark, *L'era delle migrazioni. Popoli in movimento nel mondo contemporaneo*, Odoya, 2012.
- ¹⁷ World Bank, *World Development Report 2000/2001: Attacking Poverty*, Geneva, 2001, p. 3, în Dragulin Sabin, „Fenomenul migrației internaționale și Uniunea Europeană”, *op. cit.*
- ¹⁸ World Migration Report 2013, <http://www.cdcdi.ro/publicatie/oim-a-lansat-world-migration-report-2013> (accesat 11.01.2015).
- ¹⁹ Dragulin Sabin, „Fenomenul migrației internaționale și Uniunea Europeană”, *op. cit.*, p. 170.
- ²⁰ Rapporto Ue: 20,2 milioane i migranti legali, <http://www.meltingpot.org/Rapporto-Ue-20-2-milioni-i-migranti-legali.html#.UmgBnnAkCoP> (accesat 11.01.2014).
- ²¹ http://it.wikipedia.org/wiki/Prodotto_interno_lordo (accesat 11.01.2014)
- ²² ISTAT, *OCCUPATI E DISOCCUPATI DATI RICOSTRUITI DAL 1977*, 24 aprilie 2014, p. 3, <http://en.istat.it/>, (accesat 11.01.2015)
- ²³ *Ibidem*, p. 5.
- ²⁴ <http://unctad.org/en/pages/Statistics.aspx>

Bibliografie

- Allen Larry, *The Global Economic System Since 1945*, ed. Reaktion Books, London, 2005;
- Bobbio Norberto, *Gramsci e la concezione della società civile*, Feltrinelli, Milano, 1976;
- Brown F.J., *Surge to freedom. The end of communist rule in a Europe*, Duke University Press, Durham N.C., 1991;
- Brzezinski Zbigniew, *Marea Tablă de șah*, traducător Aurelia Ionescu, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010;
- Castles Stephen, *Ethnicity and Globalization*, Sage, London, 2000;
- Castles Stephen și Miller J. Mark, *L'era delle migrazioni. Popoli in movimento nel mondo contemporaneo*, Odoya, 2012;

- Cook A. Bernard, *Europe Since 1945*, ed. Garland Publishing Inc, New York/London, 2001;
- Drăgulîn Sabin, „Criza statului social, un risc pentru pentru securitatea economică a Italiei”, în *Sfera Politicii*, vol. XX, nr. 4 (170), 2012, pp. 19-20;
- Dragulin Sabin, „Fenomenul migrației internaționale și Uniunea Europeană”, în Gheorghe Ciascai, Gabriela Tănăsescu (coord), *Spațiul public european. Idei, instituții, politici*, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, București, 2014, p. 165;
- Eichengreen Barry, *European Economy Since 1945*, ed. Princeton University Press, Princeton, 2008;
- Ginsborg Paul, *A History of Contemporary Italy: Society and Politics 1943-1988*, ed. Palgrave Macmillan, New York, 2003;
- Gruppi Luciano, „Il concetto di egemonia”, în „Prassi rivoluzionaria e storicismo in Gramsci”, *Critica marxista – Quaderni*, 3, 1967, p. 15;
- Karnouh Claude, *Postcommunisme fin de siècle. Essai sur l'Europe du XX siècle*, L' Harmattan, Paris 2000;
- McLuhan Marshall, *Understanding Media. The Extensions of Man*, Mc Graw-Hill, New York, 1964;
- Tănase Stelian, „Anii comunismului târziu. O încercare de sinteză”, în *Sfera Politicii*, vol. XX, nr. 6 (182), 2014, pp. 72-89;
- Zamiatian Evegheni, *Noi*, traducere de Inna Cristina, Editura Polirom, Iași, 2014.

Resurse on-line

- ISTAT, *OCCUPATI E DISOCCUPATI DATI RICOSTRUITI DAL1977*, 24 aprilie 2014, p.3, <http://en.istat.it/>.
- Rapporto Ue: 20,2 milioni i migranti legali, <http://www.meltingpot.org/Rapporto-Ue-20-2-milioni-i-migranti-legali.html#.UmgBnnAkCoP>
- World Bank, *World Development Report 2000/2001: Attacking Poverty*, Geneva, 2001.
- World Migration Report 2013, <http://www.cdcdi.ro/publicatie/oim-a-lansat-world-migration-report-2013>.
- http://it.wikipedia.org/wiki/Prodotto_interno_lordo
- <http://unctad.org/en/pages/Statistics.aspx>